

Izbija vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

Uredništvo in upravljalni prostori:
2657 S. Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXII. Cena lista: \$2.50. Entered as second-class matter January 25, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., torek, 22. oktobra (October 22), 1929. Subscription \$4.00 Yearly. STEV.—NUMBER 248

Proslava petdesetletnice električne luči

Edison počaščen v Detroitu, kjer je našel svojo nekdanjo in bomo delavnico, v kateri se je rodila prva električna svetilka. Slavnega starčka so obile solze, ko je ogledoval staro orodje.

Chicago. — Čikaški Grant park je snovi žarel v sijaju električnih luči in raket vseh barv v teku proslave zlatnega jubileja velike Edisonove iznajdbe: električne svetilke. Ves park na obali jezera je bil naravnost pravilno razsvetljen z ogromnimi žarčnimi naplami, šandeljari na balkonih v zraku in z umetnimi bliski, ki so v formi svetlih črk parali umetne oblake dima. Orkester je igral koncertne komade in 40 zvočnikov je razglasilo Hooverjev govor in druge govore iz Detroita, kjer je bilo srešiti slavlja v Združenih državah.

Detroit, Mich. — Thomas Edison je bil v ponedeljek zvečer počaščen in naravnost oboževan kot iznajditelj električne luči, ki je bila večer stara 50 let. Slavnost se je izvršila v Dearbornu v navzočnosti predsednika Hooverja, ki je bil glavni govornik, in mnogih drugih prominentnih oseb iz vseh krajev Amerike. Navzoča je bila tudi gospa Curie, odkriteljica radia. Ogromna množica občinstva je delala ovacije silovitemu iznajditelju, ki je bil častni gost milijonov.

Edison, ki je prišel v Detroit v soboto, se je zjokal, ko je našel tu svojo nekdanjo delavnico, katera je pred petdesetimi leti stala v Menlo Parku, N. J., in v kateri je zasnela prva električna žarnica. Delavnica — stara iz desek zbito barake — je kupil Ford in jo dal prepeljati v Dearborn nalašč za to slavnost. V delavnici stoji stare mize, klopi in stoli ter vsa oprema, ki je bila tamkaj pred 50 leti, ko je Edison delal v nji na svojih iznajdbah. Ko je Edison stopil noter in zagledal staro orodje med zviki žice in drugih reči, je vzel vsak kos posebej v roke in med ogledovanjem starih relikvij so mu ule solze po vsem licu.

Zraven delavnice stoji tudi stara stanovanjska hiša, v kateri je Edison bival v Menlo parku in v kateri je svetila prva električna luč. Hiša je bila lastnina mrs. Jordanove. Tudi to bajto je kupil Ford in jo vključil v svoj muzej v Dearbornu. Rekonstrukcija delavnice in hiše je perfektna. V delavnici stoji replika prve električne svetilke. Vse scene, ki so se odigravale pred 50 leti v Menlo parku, so bile uprizorjene pri slavnosti v ponedeljek zvečer. Igralci so bili v tedanji noši in pripeljali so se v starih vozovih, ki so jih vleli konji in voli. Danes so morali iti daleč, da so dobili vole za to sluj.

Governer Young se preiskuje. San Francisco. — Governer Young se očividno še ni prepričal o nedolžnosti Tom Mooneyja kljub temu, da se je posvetoval z nekaterimi osebami in prejel veliko kopico materiala o zadevi, ki je poplavljen z zahtevami, da Mooneyja in Billinghama oprosti. Prejtni teden je odšel v San Diego z namenom, da prejme nadaljne informacije o zadevi. Pri Youngu je pravica v tem oziru jako natančna in počasna.

Faisti ubili socialisti v Avstriji. Dunaj, 21. okt. — V nedeljo so bili ponovni spopadi med fašisti in socialisti na Stajerskem. Heimwehrovi so izstrelili v Längwangu in ustrelili enega socialisto. Fašistične demonstracije so bile tudi v Steyr, socialisti so pa demonstrirali okoli Strahemberga gradu v Wazzenburgu.

Dunaj, 21. okt. — V nedeljo so bili ponovni spopadi med fašisti in socialisti na Stajerskem. Heimwehrovi so izstrelili v Längwangu in ustrelili enega socialisto. Fašistične demonstracije so bile tudi v Steyr, socialisti so pa demonstrirali okoli Strahemberga gradu v Wazzenburgu.

Blainov amendment jim dela proglavice

Protisluženjska določba mogoče uniči carinsko predlogo.

Washington. — (F. P.) — Blainov protisluženjski amendment, ki ga je sprejel senat k carinski predlogi, resno ogrožuje vso carinsko predlogo. Amendment prepoveduje uvoz produktov prisilnega dela, ki je v veljavi na raznih plantažah v tropičnih kolonijah, katere so v posesti raznih evropskih držav. Amendmentu pa nasprotuje nižja zbornica. Na konvenciji obeh zbornicnih odsekov bo ta amendment gotovo obrat. Na drugi strani pa se pričakuje, da bo Blaine vodil obstrukcijo proti poročilu konferenčnega odseka, potem katerega lahko prepričajo končno sprejetje carinske predloge.

Amendment je velikega pomena z gospodarskega stališča Amerike. Ako bi prišel v veljavo, bi pomenil veliko dislokacijo v mednarodni trgovini. Okrog ene milijarde dolarjev vrednost tropičnih produktov, ki jih uvozi Amerika na leto, bi ne imelo vstopa v deželo.

S stališča mednarodne politike je pomen amendmenta izredno velikega pomena. Predstavlja direktno izzivanje Lige narodov. Liga je namreč prevzela moralno odgovornost za sklepe takozvane protisluženjske konvencije, ki so jih sprejele vse države vključno s Ameriko.

Potom teh sklepov ali konvencije so se vse države izrekle za odpravo suženstva in prisilnega dela (ki je gotova forma suženstva) na vseh teritorijih. Na te sklepe so pozabile vse države in najbolj pa Liga narodov, ki trpi prisilno delo (indentured labor) na svojih mandatih teritorijih. Blainov amendment je strog opomin Ligi in vsem državam, da ukinejo suženstvo in zasluževanje "barbarskih" narodov.

Gotovo je, da Hooverjeva administracija ni pripravljena, da bi vzakoni carinsko predlogo s tem amendmentom, ker je preveč dalekosežnega pomena s trgovskega stališča in s stališča mednarodne politike. Nasprotnikom visoke carinske predloge v senatu nudi pa izvrstno sredstvo za kompletan poraz predloge potom opozicije na življenje ali smrt.

Muste pozdravlja sklep federacije

New York. — Sklep konvencije Ameriške delavske federacije za organiziranje tekstilnih delavcev na jugu je v očeh A. J. Musteja, predsednika Konferenice za progresivno delavsko akcijo, najznamenitejši dogodek v povalni dobi federacije. Sviri pa delavstvo pred nevarnostjo, ako ta sklep ostane le na papirju radi "zavlačevanja, nemarnosti, jurisdikcijskih sporov, slabega vodstva in pomislekov, ki lahko uničijo navdušenost, katerega je ustvarila konvencija za to stvar. V tem slučaju bodo delavci obrnili vso svojo jezo na federacijo."

Potnike ne bo grelo.

Pariz. — Francoske železnice slove, da potnikom v zimskem času nikdar ni vroče na francoskih vlakih. Približno enako temperaturo nameravajo obdržati skozi celo leto. Ko je železniška administracija naznanila, da namerava instalirati hladilne aparate v vozove prvega razreda, je nekdo sugestiral, da naj v svojo potniško zbirko vzame tretjega razreda.

Clemenceau umira.

Pariz, 21. okt. — Georges Clemenceau, francoski "tiger", ki je bil na čelu Francije med vojno in v diktiral versajski mir, je bil snovi zadet od kapi. Zdravniki ga drže pri življenju z umetnim kisikom. Zadnji mesec je bil star 88 let.

ZADNJE VESTI S KONVENCIJE V TORONTU

Vroč debata o vprašanju carine. Konvencija sprejela priporočilo ekskutivne o injunkcijah. Zborovanje veliko naprednejše kot v zadnjih letih. Izvoljeni so vsi stari odborniki.

Toronto. — (F. P.) — Devet-inevno zborovanje Ameriške delavske federacije je bilo zaključeno zadnji petek popoldne. Zadnjih par dni je konvencija povetila največ časa vprašanju vodniških prepovedi in carini. Vedno število resolucij je ostalo nerešenih. O teh bo razpravljala ekskutiva.

Proti ekskutivi in resolucijem odboru je vodil glavno opozicijo na zadnjih par sedaj Andrew Furuseth. Glede carinskega vprašanja je resoluciji odbor priporočal, naj v vseh zadevah govori v imenu federacije ekskutivni odbor. "Jaz sem proti temu, da bi se dala ta moč najbolj reakcionarni skupini oseb v Združenih državah," je grmel Furuseth.

Z veliko energijo je tudi nasprotoval poročilu ekskutivne o zzirom na sodniške prepovedi. Odbor je priporočal slično predlogo za odobritev kot so jo izdelali senatorji Norris, Blaine in Wheeler. Ako bo predloga sprejeta po kongresu, bo izdajanje sodniških prepovedi v delavskih sporih jako oteženo, se bo pa prepovedano.

V svojem govoru je Furuseth poudarjal, da predloga radi tega ni niti pomeni. Napovedal je, da se bo s to predlogo ravno tako zgodilo, kadar bo uzakonjena, kot se je zgodilo s protitrušnim zakonom in s Claytonovo postavo. Po mnenju Furusetha bo največje sodišče ob prvi priliki razveljavilo gotove draščne določbe in rezultat bo podoben velikemu grmenju brez dekla.

Na konvencijo je apeliral, da priporočilo ekskutivne zavre. Proti njemu so nastopili Victor A. Olander, Matthew Woll in drugi. Po dolgi debati, ki je trajala ves dan, je bilo priporočilo ekskutivne sprejeto. Le Furuseth je glasoval proti.

Konvencija je bila na splošno veliko liberalnejša kot so bila zborovanja federacije od leta 1920. Delegatje so uživali svobodo govora v veliko večji meri kot v preteklosti. To posebno dokazuje spopad med Furusethom in Matthew Wollom, do katerega incidenta je prišlo pri debati o sodniških prepovedih.

"Ko sem poslušal mr. Wollov napad na moje argumente," je odgovoril bojeviti Furuseth, "ni sem vedel ali poslušam zvitega malenkostnega odvornika ali predsednika National Civic Federation (reakcionarna podjetniška organizacija, kateri načeljuje Woll) ki govori v interesu openšparjev in injunkcijskih podjetnikov." Na Wollov protest proti temu napadu je Furuseth umaknil te besede.

Konvencija je sprejela več progresivnih zaključkov. Med temi so: zahteva za starostno pokojnino, organiziranje tekstilnih delavcev na jugu, priporočilo ekskutivne za draščno uklenje sodniških prepovedi v delavskih sporih, ki se lahko smatra naprednim kljub radikalnemu stališču Furusetha, oziroma prizadevanja Ameriške legije in drugih militaristov, ki zahtevajo splošno konskripcijo "delavstva in bogastva" v slučaju nove vojne.

Ponovno so bili izvoljeni vsi stari odborniki brez opozicije. Ako bo ekskutiva v veliko energijo izvajala progresivne sklepe konvencije, bo tedaj federacija bolj upravičena govoriti v imenu ameriškega delavstva kot je bila v preteklih par letih.

Novi masakri bolgar-distov v Mandžuriji

Ameriški konzul prosi pomoči Rdečega križa.

Harbin, Mandžurija, 21. okt. — Ameriški konzul George C. Hanson v Harbinu je apeliral na državni kongres v Washingtonu, naj dovolji pomoč Rdečega križa v prid družinam ruskih bolgar-dističnih naseljencev v Mandžuriji ob sibirski meji, kjer so v teku sovjetski pokolji.

Iz Hallarja poročajo, da je bil 13. oktobra izvršen nov masakr v okoliščini Treh rek, kjer so ruske naselbine. Sovjetske čete so vpadle čez mejo in napadle naselbino Usturofok, kjer so pobile 200 oseb, vključno ženske in deco ter tudi večje število Kitajcev. Ruski naselenci adaj v splošnem beže in naselbin ob sibirski meji. Podkonzul Lilliestrom poroča, da je med obiskom okrožja Treh rek našel 500 žena in otrok, katerih očete in možje so bili vsi postreljeni.

Stavkarji v Šol

Štirje marionetski stavkarji v Brookwoodu. Šola otvorena s pestrim programom.

Katonah, N. Y. — Stavke v šoli je slučaj, ki so ga doživeli štirje delavci iz Katonah, N. Y. Ako bi slučaj imel drugačno ozadje, bi ne bilo v tem nobene romantičnosti. Ker je tekoči boj na jugu večjega pomena za vse ameriško delavstvo, predstavlja jo ti stavkarji simbol aspiracij novega delavskega gibanja: učenje v svrhu ojačanja delavskega razreda.

Na otvoritvenem programu te delavske šole je govoril tudi profesor LeRoy Bowman s univerze Columbia. "Oči vseh oseb, ki razmišljajo o naših socialnih problemih, so uprte v Brookwood," je rekel Bowman. "Podlaga izobrazbi je mišljenje... In ker je ta šola posvečena namenu, da učni mladi in ne samo dati informacije, zavzema Brookwood jako značilno mesto v ameriškem življenju".

"Prišli ste z industrijskega bojišča", je dejal A. J. Muste 37 delavskim študentom, "na kate se po sedmih mesecih zopet vrnete. Ako je med vami kdo, ki tega ne misli storiti in porabiti vso svojo energijo in razum za pojačanje delavskega gibanja, tedaj je prišel v šolo pod napadnimi prevezami."

Skoraj polovica študentov je ženskega spola, same mlade delavke. Študenti so prišli v Brookwood iz raznih krajev Združenih držav in tudi iz Kanade. Nekateri so poslali unije in druge delavske organizacije, ostali so prišli iz lastne iniciative. Pouk bo trajal sedem mesecev.

Pretep v cerkvi: 23 ranjenih.

Chicago. — V zamoraki baptistični cerkvi Mount Zion v Evanstonu je bila v nedeljo zvečer krvava bitka med črnimi brati v Kristu. Bratje so se nabijali s pestmi in suvali z noži in britvami. Posledica je bila, da je policija odpeljala tri bivše dekane težko oklane v bolnišnico in večje število vernikov v zapor. Okrog 400 zamorcev je bilo v cerkvi. Notranji spori so bili povod nekrščanskemu izbruhu.

Calles v volilni bitki.

Mexico City, 21. okt. — Bivši predsednik Calles, ki se zdravi v Franciji, je obvestil svoje prijatelje, da je tako dobro okreval, da se lahko vrne v začetku novembra in bo sodeloval v predsedniški volilni kampanji.

MacDonald v Montrealu.

Ottawa, Ont. — Premijer Ramsay MacDonald je v soboto do končal konferenco s kanadskim premijerjem Kingom v Ottawi in v nedeljo se je odpeljal v Montreal, Quebec.

WILBUR ZAČEL HODITI FAL-LOVO POT

Za pravnega svetovaleca je imenoval zeta predsednika Southern Pacific železnice.

Washington. — (F. P.) — Zvezni department za notranje zadeve očividno postaja torišče privilegiranih korporacij. Pod Fallovim tajnistvom so imeli glavno besedo oljni magnati, ki so ljudstvo akusali oropati a pomočjo notranjega tajnika velikih naravnih zakladov.

Pod sedanjim tajnikom Wilburjem prehaja department v roke gotovih železniških interesov in magnatov elektrike. To je razvidno radi Wilburjevega nastavljenja gotovih funkcij narvar in odgovorna mesta v notranjem departmentu.

Njegov prvi čin je bil, da je imenoval tajnikom zvezne elektrarske komisije F. E. Bonnerja, ki ga je za to mesto priporočala Pacific Gas & Electric kompanija. Bonner se je izkazal dobrega služabnika trusta elektrike.

Sedaj je imenoval za svojega pravnega svetovaleca zeta predsednika Southern Pacific železnice. Predsednikovo ime je Paul Shoup in ime njegovega zeta je Northcutt Ely. Ely bo dajal nasvete notranjemu tajniku Wilburju, med drugimi zadevami tudi nasvete glede Southern Pacific železnice.

Kar je značilno pri tem, je to, da ima notranji department nalogo, odvzeti ti železnici bogata zemljišča, ki si jih je družba prijavila na dvomljiv način. Glede teh stvari je družba na večjih mestih v konfliktu s zvezno vlado. Prijavila si je bogata oljna in druga vladna zemljišča po "hook in crook" metodi, ki so vredna težke milijone dolarjev.

Wilburjeva naloga je, da te transakcije uredi v interesu zvezne vlade. V teh stvareh, s ozirom na postopanje proti družbi, mu bo svetoval odvornik Ely, ki ima hčer predsednika Southern Pacific železnice. Kaki bodo njegovi nasveti, ni težko uganiti, kakor tudi ne razlogov za njegovo imenovanje, ki predstavlja perfektno "karpetsbegarstvo" Hooverjevega milijonarskega kabineta.

Radiopostaja odpovedala govor Faganu.

Pittsburgh. — O umoru rudarja Barkoskija ni v Pittsburghu dovoljeno govoriti po radiu. O njem je hotel govoriti P. T. Fagan, od rudarske unije in v ta namen najel KQV radiopostajo. Ko je vodstvu postaje izročil v pregled svoj govor, mu je bila postaja odpovedana.

Barbusse obtožen "zarote."

Pariz, 21. okt. — Henri Barbusse, znani francoski komunistični pisatelj, je tudi med obtoženimi francoskimi komunisti, ki so bili te dni aretirani radi "zarote proti zunanji varnosti države."

Sovjeti priznali Nadir kana.

Moskva, 21. okt. — Sovjetska vlada je priznala novega kralja Afganistana, Nadir kana, ki je izgnal bivšega bandita-kralja iz dežele.

Rakovski izgnan v Sibirijo.

Berlin, 21. okt. — Kristijan Rakovski, bivši sovjetski poslanik v Parizu, je bil deportiran v Sibirijo. Rakovski je Trockijev pristav.

Domrtina ječa za dolar vrednosti gasolina.

Tulsa, Okla. — Emmett Kelly je bil 19. t. m. obojen v domrtino ječo, ker je ukradel \$1.15 vrednosti gasolina.

Sovjetski letalci počaščeni v San Francisco

Bili so gostje župana in trgovske zbornice. Danes nadaljujejo polet proti New Yorku.

San Francisco, Cal. — Štirje sovjetski avijatik, ki so že dva meseca na poletu iz Moskve v New York in ki so bili preleteli Pacifik od vzhoda proti zapadu, so bili v nedeljo gostje mesta San Franciscoa potem, ko so v soboto pristali v Oaklandu na poletu iz Seattlea ob prisotnosti ogromne množice ljudstva na letališču. Ruska kolonija v San Franciscu, ki ima močno komunistično organizacijo, je organizirala letalcem entuziasmičen sprejem. Dekleta v rdečih oblekah so malone zadušile letalce s cvetjem in poljubi.

V ponedeljek so bili Rusi gostje župana Rolpha v mestni hiši, zvečer jih je pa pogostila lokalna trgovska zbornica kot pionirje letalstva na severnem Pacifiku.

Letalci so imeli pasadžira s seboj na poletu iz Seattlea. Andrej V. Petrov, podpredsednik Amtorga (ameriško-ruske trgovske korporacije v New Yorku), jih je sprejel v Seattleu in poje s njimi v New York. V torek jutraj nadaljujejo polet proti New Yorku. Letalci so: S. A. Sestakov, pilot, Filip E. Solotov, pomočni pilot, Boris Starilgov, navigator in Dimitrij A. Fuvajev, mehanik.

Krvavi izgredi v Nemčiji

Dva ubita v boju s policijo pri demonstracijah proti Youngovemu načrtu.

Berlin, 21. okt. — Večraj so bile v Berlinu krvave nacionalistične demonstracije proti Youngovemu reparacijskemu načrtu. Reakcionarne monarhistične organizacije, ki vodijo kampanjo za referendum o Youngovem načrtu, so nagnale na tisoče svojih pristavev v Lustgarten. Policija je prepovedala pohode, toda nacionalisti so kljub temu hoteli koračati pred palačo predsednika Hindenburga. Policija jih je ustavila in začel se je boj, v katerem so pokali strelji in dva nacionalista sta bila ubita, več je bilo ranjenih in okrog 50 oseb aretiranih. Končno je policija razgnala nacionaliste na vse strani.

Debov spominakli shod.

Chicago. — Charles W. Irving je bil glavni govornik na Debovem spominakli shodu, ki se je vršil preteklo nedeljo v Debovi dvorani v krasnem avditoriju A-malgamated Clothing Workers unije. Irving je bil oči Debov prijatelj. V lepo zamišljenem govoru je razvijal Debove misli o vojni. Kar je Debo govoril o vojni leta 1918 in bil radi svojega mišljenja vršen v ječo, priznavajo sedaj vodilni državniki in mnogi kapitalisti. Glede Debove stranke je Irving rekel, da je to stranka idej. Po številu je sedaj majhna, vendar se pa njene ideje uvajajo v vsakdanje življenje. Udeležba je bila prilična.

Več dela za rudarje v Novi Šotiji.

Sydney, N. S. — Besco kompanija je naznanila, da bo to zimsko producirala ves premog za Dominion Iron & Steel kompanijo. Pričakuje se, da bodo rudarji delali pet dni v tednu. Besco je podružnica kanadskega jeklarskega trusta.

Premogovna policija spet ubija.

Washington, Pa. — Zloglasna "coal and iron" policija je v nedeljo ubila zamorskega rudarja v naselbin Montour Mine No. 1. V spopadu je bil tudi eden policaj ranjen. Konflikt je prišel ko je policija hotela pregnati grupo zamorskih rudarjev s kompanijskega posestva.

Roman v šestih delih z epilogom.

1997

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA

